

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר יששכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לפרשת בהעלותך תש"פ | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה במושב

המודל של מרים

מרים הנביאה אחות אהרן ומשה זוכה לכאורה להיות 'מזכרת לא נעימה' בעם ישראל. הארוע הדרמטי המופיע בפרשתנו המתארת הצטרעותה המיידית לאחר דיבור לשון הרע על משה, הפרהסיה של הענין עקב מעמדה והעובדה שכל עם ישראל המתין לה, ומעל הכל הפסוק האומר 'זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים' ומחייב תמיד לזכור את המשוואה לשון הרע = צרעת, כל אלו מלויים את שמה של מרים, לנצח!

כשאנו עוקבים אחרי האירוע ופרשנותו בחז"ל לא מדובר ברכילות נשים על חיי המשפחה של מנהיג העם, אלא על כוונת תועלת כאשר לפי השקפתה משה נוהג עם אשתו שלא כדין. היה ניתן להבין שיש כאן תעוזה של האחיות הגדולה כלפי אחיה איש האלקים שכנראה לא פירשה נכונה את מדרגתו, אבל לא על כך נענשה אלא על לשון הרע שעונשו צרעת.

והתמיהה עולה ונוקבת הרי לשון הרע לתועלת אינו אסור וחכמינו במדרש מעידים שהתכוונה לתועלת.

לשון הרע לא מדבר אלי

אכן באמת אם כי איסור לשון הרע הינו בעיקרו איסור דיבור והפצת השם הרע של הזולת, אולם בעומקו הוא כולל את השלילה שבמבט הרע על השני, לכן גם ענשו של לשון הרע הוא להיות 'מצורע' שרומז על 'מוציא רע', ובמובן שמורה לא רק הוצאה לרשות הרבים אלא ההוצאה של הרע שבשני במבט השלילי עליו.

יקר הנפש שהתורה רוצה לראות כדמות האדם התורני, הוא זה שרואה את הטוב שבאדם, דן לכף זכות, מחפש וחותר להסבר המתרץ את מעשה חברו, אולי בכל זאת אינו כפי הנראה לעין.

הסיסמא שהטביע הרב רפאל הלפרין ז"ל 'לשון הרע לא מדבר אלי' יש בה עומק נפלא! אני לא שומע לשון הרע לא (רק) כי אסור, זה פשוט לא מעניין אותי ולא מדבר אלי, אני לא אוהב לשמוע את הרע אני לא אוהב לראות את הרע שבזולת...

כף זכות

גם על פי ההלכה – ולא רק ממידת חסידות יש לדון לכף זכות גם באופן רחוק ובהסבר קלוש – את מעשיו של אדם שהינו בחזקת צדיק וכשר. הכלל שקבעו חכמינו 'כל הפוסל במומו פוסל' מבוסס על העומק הפסיכולוגי שאדם רואה את הרע מתוך המשקפים הנובעות מאישיותו, 'איש טוב רואה טוב', והתכונות הרעות מביאות למבט שלילי. לאור זאת הלכות לשון הרע כוללות את ההלכות של מצות

'בצדק תשפוט עמיתך' – שיפוט חיובי הוא כלל חובה במערכת הבין אישית ובמיוחד בטרם התייחסות שיפוטית.

כאן היא הטענה על מרים הצדקת, שביקרה את משה אחיה ואמנם לפי מחשבתה היתה כל מטרתה לטובה, אולם היא נעדרה את המרכיב של שיפוט חיובי, היא חיסרה את הערך של 'בצדק תשפוט עמיתך'.

נגיף לשון הרע

ואם כבר אנחנו עוסקים בענין זה ובחובה לזכור את מעשה מרים כדי להמנע משיפוט שלילי ומדיבור לשן הרע, כדאי לשים לב לכך שלשון הרע הינו מהעבירות החמורות ביותר, וכדברי חז"ל שקולה לעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים. מי שלומד את ספר 'חפץ חיים' (שעל שמו נקרא מחברו בשם המרטיט את בית ישראל, על אף שמבחינת יצירה תורנית ספרו 'משנה ברורה' הינו יצירה בעלת משקל שאין לה אח ורע בדורות האחרונים) - יודע כמה התאמץ החפץ חיים לסתום את הפירצה הזו בכרם בית ישראל, ולסלק את הנגיף של דיבור לשון הרע.

ברוח הימים שאנו נמצאים בהם, ימי הקורונה, נדמה לי שניתן להמשיל את דיבור לשון הרע לדיבור של חולה קורונה. האדם מדבר לפי תומו ולא שם לב לנתזי רוק מקרוסקופיים הניתזים סביבו, על אחת כמה וכמה כשהוא מתעטש... אנשים עומדים סביבו ללא ידיעה על הגורם המסוכן, מנהלים שיחה תמימה והנגיף ההרסני פוגע בהם, הם ממשיכים להסתובב ולהפיץ את הוירוס, הסביבה שלהם ניוזקה ויתכן גם שאנשים איבדו את חייהם – כאשר מחולל המחלה אולי אפילו לא מודע ולא יהיה מודע למצבו – הוא חולה אסימפטומטי.

יש אנשים המשוחחים לפי תומם, סתם פטפטנים על דא ועל הא, 'ניוזמנים' או 'נייסנים' בלשון ישיבתית, אבל מדיבורם ניתזים רסיסי לשון הרע המסכנים את כל הסביבה באחת העבירות החמורות, באחד המפגעים החברתיים החמורים.

דָּבָר וּדְבִיבּוּר

כבר הזכרנו ש'דָּבָר' כפי שמכונה מגיפה בתורה – ו'דיבור', הם משורש אחד. גדולי ישראל בכל הדורות הורו על חובת הזהירות בכח הדיבור כדי למנוע דָּבָר. הדיבור הוא כח אלקי באדם, ומבטא את נשמת החיים שבקרבנו כמו שתירגם אונקלוס את הפסוק 'ויהי האדם לנפש חיה' - 'לרוח ממללא'. כאשר האדם פוגע בכח הדיבור האלקי שבו ומשתמש בו לרעה, ניטלת ממנו החיות האלוקית. פעולתה של מכת דבר קובע מהר"ל בספר גבורות ה' פרק נ"ו שונה משאר מיתות, עיקרה הוא סילוק הרוח האלקית מן האדם – וזהו העניין לדעתנו שהיא קשורה במיוחד לחטאי כח הדיבור.

חשבנו שהקורונה כבר עזבה אותנו – ולבסוף מסתבר שעדיין לא... כנראה יש לנו עוד מה לתקן, ובוודאי זהו אחד הדברים החשובים. הדרך הקלה להתחזק בכך היא ללמוד לראות את החיובי בחברינו ובזולתנו, בבני משפחתנו ובכל אדם ואז 'לשון הרע לא ידבר אלינו...'

את היום וכל יום לכולם

לתגובות: פקס 039601961 nhrh999@gmail.com

ישיבת מאור יצחק מושב חמד